

3. Миронюк Т. В. Правове регулювання запобігання гендерному насильству. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2018. № 3 (108). С. 121–132.
4. Чайка В. В. Соціальна обумовленість криміналізації насильства в родині. *Молодий вчений*. 2018. № 4 (56). С. 104–107.
5. Косенко С. С. Насильство в сім'ї, його види та мотиви. *Право. Серія: Економіка і право*. 2015. Вип. 28. С. 164–167.
6. Гуменникова Т. Р., Метіль А. С. Характеристика домашнього насильства: відповідальність і наслідки. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2018. № 35, т. 2. С. 12–14.

Одержано 29.10.2019

УДК 342.5(438)

Микола Іванович МАРЧУК,

кандидат юридичних наук, доцент,

завідувач кафедри конституційного і міжнародного права факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0002-0217-478X>

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ПАЛАТ ПОЛЬСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ

Організація державної влади у Республіці Польща базується не тільки на засаді її поділу на три гілки, але й на принципі їх взаємного врівноваження, на що прямо вказує ч. 1 ст. 10 Конституції Польщі 1997 р. Тобто, вона закріплює не тільки функціональний поділ влади на судову, виконавчу та законодавчу і забороняє втручання кожної із владних гілок у предметну компетенцію двох інших, але й зобов'язує їх органи співпрацювати між собою.

Положення п. 2 ст. 10 Конституції Республіки Польща уточнює, що законодавча влада належить Сеймові і Сенатові, виконавча – Президентові Польської Республіки та Раді Міністрів, а судова – судам і трибуналам. У такий спосіб Конституція Республіки Польща 1997 р., у розвиток концепції поділу та збалансування влади, спеціально впроваджує у державний механізм одночасно два органи (Сейм і Сенат), доручаючи їм здійснення законодавчої влади.

Оскільки принцип бікамералізму польського парламенту виражає основні конституційні цінності, впливає на політичний устрій, то він визнається доктриною та судовою практикою основоположною засадою Конституції, яка характеризується найбільшим ступенем загальності та значимості. З неї випливає низка інших конституційних норм, які дозволяють точніше визначити спосіб функціонування і здійснення влади в державі. З неї випливає і загальна конституційна характеристика інституту Парламенту. Це надає Сейму і Сенату статус найвищих державних органів – палат політичного представництва, які безпосередньо представляють суверенну польську націю.

Як констатував Конституційний Трибунал, «принципово важливим є сам факт того, що повноваження та сам характер Сенату безпосередньо впливають із принципу представництва, а опосередковано – із суверенітету нації. Діяльність кожної палати є проявом функціонування парламенту, оскільки кожна з них має повну легітимність для представлення всієї нації в будь-якій публічній справі» [1].

Положення Конституції, що наділяють законодавчою функцією Сейм та Сенат, повністю підтверджуються та розвиваються наступними конституційними положеннями, що стосуються механізмів створення, загального характеру, внутрішньої організації, правил функціонування (наприклад, через принцип відкритості засідань палат), статусу депутатів та сенаторів (імунітет) тощо.

З огляду на те, що на підставі ст. 10 Конституції, за обома зазначеними органами законодавчої влади визнано однакову позицію у державному механізмі, без зазначення жодних відмінностей між ними, існує певне наукове бачення щодо закріплення у приписах Конституції Республіки Польща 1997 р. презумпції рівності палат як юридичного наслідку прийняття двопалатної структури парламенту.

Припущення про «системну еквівалентність палат» також підтверджувалося зазначеним вище рішенням Конституційного Трибуналу від 12 січня 2005 р. Тому із засади двопалатності парламенту можна вивести інтерпретаційну норму про те, що при наявності сумнівів стосовно сфери компетенції Сейму або Сенату слід виходити із припущення про рівні права обох палат, «що вдало відображає бажання законодавця щоб закони приймалися двопалатним парламентом» [2, с. 253].

Це стосується не лише індивідуальних повноважень другої палати у сфері законодавчої влади, а й повноважень Сенату в цілому, а отже – будь-якої функції, яку він виконує. За відсутності положення, яке обмежувало б будь-яку компетенцію Сенату, доходимо до висновку, що його повноваження теоретично рівнозначні повноваженням Сейму. В принципі, обидві палати мають однакові можливості для дій, а також відсутня можливість «розбити» припис однієї з палат іншою. Водночас, на рівні міжпарламентських відносин завданням другої палати є обмеження повноважень більш «сильної» першої палати. Проте, це не стосується зовнішніх відносин, а отже, і зв'язків між законодавчими органами та іншими органами влади. Підтвердженням функціонування цієї концепції на практиці є постійне прагнення Сенату до розширення сфери своєї діяльності, навіть за умови відсутності відповідного конституційного унормування для цього. Слід зазначити, що багато з цих зобов'язань відображені у Регламенті Сенату [3] та Законі «Про виконання мандату посла (депутата Сейму) і сенатора» [4].

Разом із тим, нині Сейм виконує законодавчу, кадрову, контрольну, виконавчу функції. Із законодавчою функцією пов'язане встановлення права через Сейм, оскільки закони, що стосуються прав, обов'язків, свободи

громадянина, організації, а також принципів функціонування головних органів держави, є основними законами, які приймає Сейм.

Наступна функція – кадрова, яка дає Сеймові право на призначення або відкликання осіб з деяких державних посад. Наприклад, до компетенції Сейму належить призначення: голови найвищої палати контролю, речника громадянських прав, генерального інспектора особових даних, голови Національного польського банку, членів Конституційного і Державного Трибуналу, а також деяких членів Державної ради радіомовлення і телебачення, Державної ради юстиції і Ради грошової політики.

Що стосується контрольної функції, то вона здійснюється на окремих пленарних засіданнях, а також у процесі роботи комісій Сейму. На пленарних засіданнях Сейм займається серед іншого: прийманням або відхиленням урядового звіту про виконання бюджету держави, висловленням Раді Міністрів вотуму недовіри більшості депутатів, яка вказує ім'я кандидата на посаду голови Ради Міністрів, вираженням вотуму довіри Раді Міністрів; розглядом звітів діяльності найвищої контрольної палати, державної ради радіомовлення і телебачення, а також генерального інспектора охорони особових даних.

У сфері контрольних функцій Сейм ухвалює також пропозиції, які потім надсилають, наприклад, до Ради Міністрів, голови Найвищої палати контролю чи до Голови Національного польського банку. Крім того, в рамках контрольних функцій Сейм має право на створення слідчої комісії, завдання якої – дослідження визначеної справи.

Що стосується Сенату, то його фактична роль довгий час зводилася до устроєвої позиції «інституту перестороги» щодо діяльності Сейму. Разом із тим, у результаті вступу Республіки Польща до Європейського Союзу відбулися значні перетворення в рамках визначення концепцій, завдань і повноважень польського парламенту. Це явище відобразило зміни у системі здійснення державної влади в Республіці Польща, що, у свою чергу, стало наслідком передачі частини компетенції від національних органів на рівень Європейському Союзу. Наслідком цього процесу стали функціональні зміни в компетенції Сейму та Сенату. Вони охопили майже всі повноваження національного парламенту, включаючи, перш за все, законодавчі та контрольні функції, призвели до появи елементів «європейської» функції парламенту (реалізовуваної переважно Сенатом) та трансформували вже існуючі зобов'язання палат.

Ключову роль у сфері включення польського парламенту у «постлісабонські устроєві реалії» відіграв Закон від 8 жовтня 2010 р. «Про співробітництво Ради Міністрів з Сеймом та Сенатом у питаннях, пов'язаних із членством Республіки Польща в Європейському Союзі (так званий Закон про кооперацію, чи коопераційний закон) та новели до регламентів обох палат, пов'язані із рецепцією лісабонських рішень [5, с. 232]. Запроваджена «коопераційним законом» модель співпраці Парламенту і Ради Міністрів у європейських справах деталізувала правила впливу законодавчих органів на польську політику з питань ЄС та посилила роль польського Сенату.

Отже можемо констатувати, що попри декларовану рівність палат польського парламенту, ведучу роль у ньому відіграє саме Сейм, оскільки саме йому належить більшість парламентських функцій. А саме обсяг функцій, які відіграє конкретна палата у певній державній системі, визначають її реальну політичну позицію – не тільки у відносинах зовнішніх та з іншими органами влади, але й щодо іншої палати.

Список бібліографічних посилань

1. Wyrok TK z 12 stycznia 2005 r. (sygn. akt K 24/04). OTK ZU. 2005. Nr 1A. Poz. 3.
2. Dobrowolski M. Zasada dwuizbowości parlamentu w polskim prawie konstytucyjnym. Warszawa : Wydawnictwo Sejmowe, 2005. 304 s.
3. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 23 listopada 1990 r. Regulamin Senatu. M. P. 2010. Nr 39. Poz. 542, i Nr 57. Poz. 771 z późn. zm.
4. O wykonywaniu mandatu posła i senatora : Ustawa z dnia 9 maja 1996 r. Dz. U. 1996. Nr 73. Poz. 350 z późn. zm.
5. Lis-Staranowicz D. Komisja śledcza i Komisja ds. Unii Europejskiej w systemie organów Sejmu // Zagadnienia z prawa parlamentarnego / red. M. Granat. Warszawa, 2007. S. 213–256.

Одержано 01.11.2019

УДК 343.9

Наталія Григорівна МАСЛОВА,

кандидат юридичних наук,

здобувач Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0002-9009-1254>

ЗАХОДИ СПЕЦІАЛЬНО-КРИМІНОЛОГІЧНОГО ЗАПОБІГАННЯ КРИМІНАЛЬНОМУ РАДИКАЛІЗМУ ТА ПРОБЛЕМИ ЇХ РЕАЛІЗАЦІЇ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Події останніх років, що відбуваються на теренах нашої держави безпосередньо пов'язуються із суттєвою інтенсифікацією криміногенних загроз національній безпеці, громадському порядку, правам та свободам громадян, вони потребують впровадження термінового комплексу заходів, спрямованих на адаптацію кримінально-превентивної практики до нових викликів.

Слід зазначити, що на сьогодні протидія злочинності, в тому числі кримінальному радикалізму, шляхом жорстокого реагування на злочинні прояви в суспільстві втрачає свою підтримку не тільки серед кримінологів, але й в